

Noorte vanuse kontrollimine tubaka- ja nikotiinitorude müümisel

Tervise
Arengu
Instituut

Testostlemise uuringu tulemused 2022

Uuringu eesmärgiks oli saada ülevaade, kui sageli müüakse noortele tubaka- ja nikotiinitorudeid ilma vanust tõendavat dokumenti küsimata.

Valim: 123 Tallinna jaemüügi-asutust. Valimisse kuulusid 5 tüüpi jaekaubandusasutused: väikesed, keskmised ja suured kauplused, tanklad ja spetsiaalsed e-sigaretipoed. Iga asutuse tüüpi kohta viidi läbi 23–25 testostu.

Ostlejad: 18–19-aastased noored. Pooled testostudest tegid neid ja pooled tegid noormehed.

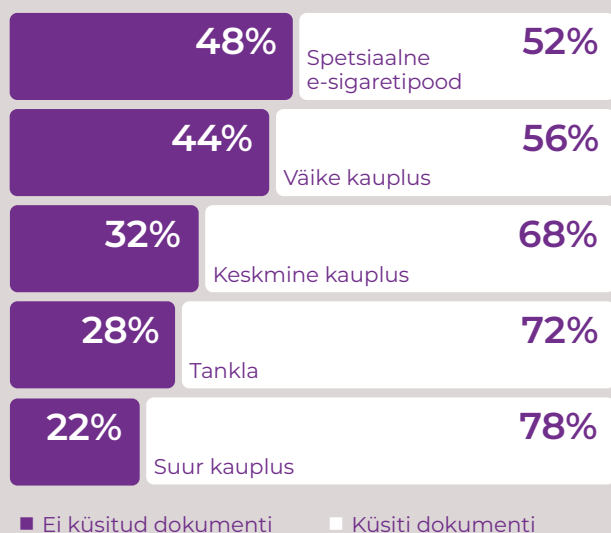
Ostud: 24% sigaretid, 30% ühekordsed e-sigaretid ja 46% nikotiinipadjad.

Uuringu periood: oktoober–november 2022. Teostas Norstat Eesti AS.

Tubaka- või nikotiinitorudeid osta soovivalt noorelt **ei küsinud vanust tõendavat dokumenti 40% teenindajatest.**

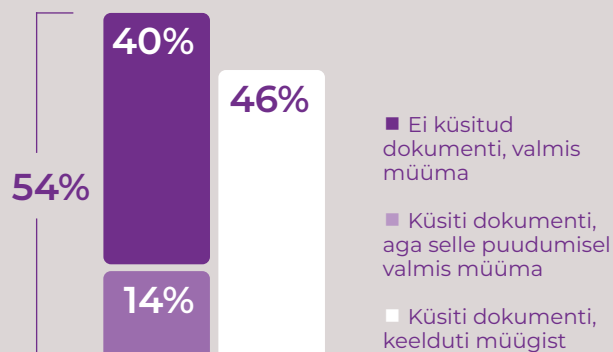
Spetsiaalsetes e-sigaretipoodides küsiti vanust tõendavat dokumenti oluliselt harvemini kui suurtes kauplustes.

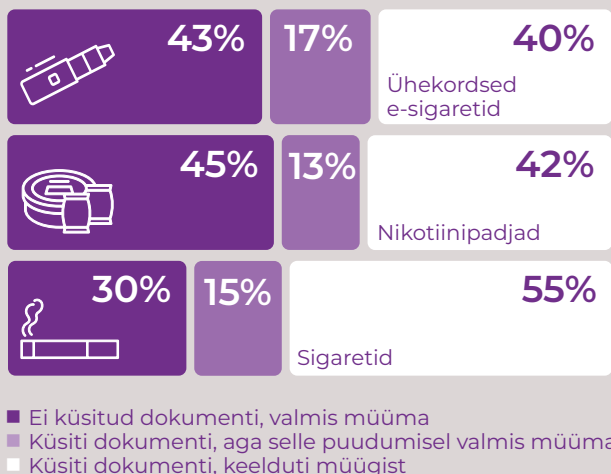
Nooremaealised teenindajad küsisid tubakatorude müües harvemini dokumenti kui kesk- ja vanema- ealised teenindajad.

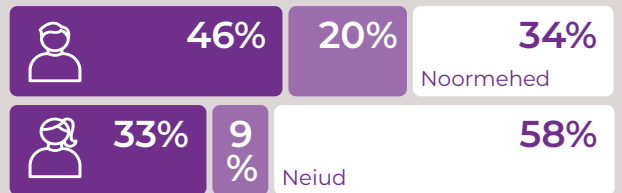
54% teenindajatest oli valmis tubaka- või nikotiinitorudeid müüma ilma ostja vanust kontrollimata.

Nikotiinipatju ja ühekordseid e-sigarette on noortel mõnevõrra lihtsam kätte saada kui sigarette.

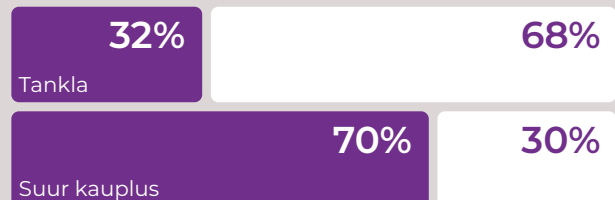

Teenindaja valmisolek tubaka- ja nikotiinitoodete müügiks ka juhul, kui vanust tõendav dokument puudus, sõltus olulisel määral testostleja soost. Noormeestele oldi valmis müüma sagedamini kui neidudele.

- Ei küsitud dokumenti, valmis müüma
- Küsiti dokumenti, aga selle puudumisel valmis müüma
- Küsiti dokumenti, keelduti müügist

Nähtaval olevaid teavitusi tubakatoodete mittemüümise kohta alaealistele esines keskmisest vähem esines teavitusi suurtes kauplustes.

- Teavitatus puudus
- Teavitatus olemas

Kokkuvõte

Üks olulisemaid meetmeid tubakatarvitamise vähendamiseks on alaealistele tubaka- ja nikotiinitoodete kättesaadavuse tõkestamine. Paraku näitavad uuringu tulemused, et alla 18-aastastel noortel on suhteliselt lihtne tubaka- ja nikotiinitooteid kätte saada:

- Üle poolte teenindajatest oli valmis tubaka- või nikotiinitoodet müüma ilma ostja vanust kontrollimata. Spetsiaalsetes e-sigaretipoodides küsitakse noortelt vanust tõendavat dokumenti oluliselt harvemini kui suurtes kauplustes.
- Lihtsam on noortel kätte saada nikotiinipatju ja ühekordseid e-sigarette kui tavasigarette.
- Noormeestele oldi valmis müüma tubaka- ja nikotiinitooteid oluliselt sagedamini kui neidudele.

Kõikidel tubakatoodete müüjatel on kohustus järgida seadusi, sh tubakaseadust. **Alaealistele tubaka- ja nikotiinitoodete müümist võivad soodustada järgnevad asjaolud:**

- Piisavate järelevalve meetmete puudumine ning sanktsioonide mitterakendamine reeglite rikkumise korral.
- Teenindajad ei tea enda tubakaseadusest tulenevaid kohustusi ja õigusi, mistõttu tunnevad ebakindlust müümisest keeldumisel alaealistele.

- Teenindajatel ei ole piisavalt konfliktilahendamise oskusi ning puudub tugi tööandja poolt.
- Uudseid tubaka- ja nikotiinitooteid ei peeta tervisele sama kahjulikuks kui tavasigarette. Ei tunnetata enda vastutust tubakapoliitika elluviimisel.
- Ühiskondlikud hoiakud ei toeta alaealistele tubaka- ja nikotiinitoote müügikeelu kohustuslikku ja rutiinset rakendamist.

Soovitused olukorra parandamiseks

- Tõhustada tubakaseaduse täitmise järelevalvet ja selle korraldust, täpsustades regulatsioone, osapoolte rolle ja menetluskorda järelevalve teostamisel.
- Kehtestada tubaka-, nikotiini- ja alkoholi- tooteid müüvatele asutustele kohustus teenindajate koolitamiseks antud toodete tervisemõjudest, seadusandlusest ning arendada müüjate konfliktilahendamise oskuseid.
- Paigaldada müügikohtadesse silmapaistvad teavitussildid tubaka- ja nikotiinitoodete seadusest tuleneva müügikeelu kohta.
- Korduvate rikkumiste puhul rakendada vastavaid sanktsioone, kui selgitused ja hoiatused pole olnud piisavad.
- Seirata kohalikul tasandil regulaarselt olukorda, viies läbi testostlemisi.

Testostlemise uuringu puhul ei ole tegemist järelevalvega, vaid uuringuga olukorra seireks. Antud uuring on TAI poolt läbi viidud esmakordselt, eesmärgiga seirata vanuse kontrollimist tubaka- ja nikotiinitoodete müümisel ning koguda andmeid edasiste uuringute metoodika täiendamiseks.

Rohkem infot tubaka- ja nikotiinitoodete testostlemise 2022a. uuringu kohta leiab veebilehelt: tai.ee

Noorte vanuse kontrollimine tubaka- ja nikotiinitoodete müümisel. Testostlemise uuringu tulemused 2022